

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 5556/2019
15.04.2021. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд у већу састављеном од судија: Божицара Вујичића, председника већа, Весне Субић и Јелице Бојанић Керкез, чланова већа, у правној ствари тужиоца АД „Зобнатица“ из Бачке Тополе, чији је пуномоћник Бранко Петковић, адвокат из ..., против тужене Општине Бачка Топола, чији је пуномоћник Марија Кнежевић, адвокат из ... и тужене Републике Србије, коју заступа Државно правобранилаштво, Одељење у Суботици, ради исплате, одлучујући о ревизијама тужених изјављеним против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 4640/18 од 12.12.2018. године, у седници одржаној 15.04.2021. године, донео је

ПРЕСУДУ

УСВАЈАЈУ СЕ ревизије тужених и **ПРЕИНАЧУЈУ СЕ** пресуда Апелационог суда у Новом Саду Гж 4640/18 од 12.12.2018. године у ставу првом и другом изреке и пресуда Основног суда у Суботици, Судска јединица у Бачкој Тополи, П 2255/10 од 28.12.2011. године у делу којим су обавезани тужени Општина Бачка Топола и Република Србија да тужиоцу АД „Зобнатица“ из Бачке Тополе на име накнаде за уступљено земљиште њива 1. класе површине од 13.38.55 м² за изградњу земљане бране заливног система Зобнатица са акумулацијом Криваја, солидарно исплате износ од 21.924.678,50 динара са законском затезном каматом почев од 28.11.2011. године до исплате, тако што се тужбени захтев у наведеном делу **ОДБИЈА** као неоснован.

ПРЕИНАЧУЈЕ СЕ одлука о трошковима поступка садржана у ставу четвртном изреке пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 4640/18 од 12.12.2018. године, тако што се одбија као неоснован захтев тужиоца за накнаду трошкова поступка и **ОДЛУЧУЈЕ** да се обавезује тужилац АД „Зобнатица“ из Бачке Тополе да туженој Републици Србији на име накнаде трошкова жалбеног поступка исплати износ од 75.000,00 динара, а туженој Општини Бачка Топола да на име накнаде трошкова ревизијског поступка исплати износ од 78.000,00 динара.

Образложење

Пресудом Основног суда у Суботици, Судска јединица у Бачкој Тополи, П 2255/10 од 28.12.2011. године, ставом првим и другим изреке усвојен је у целости прецизирани тужбени захтев из поднеска тужиоца од 04.01.2011. године, па су обавезане тужене да тужиоцу, на име правичне накнаде за уступљене некретнине за изградњу земљане бране заливног система Зобнатица са акумулацијом Криваја, земљишта површине од 13.38.55 м², њива 1. класе, солидарно плате 21.924.678,50

динара са законском затезном каматом почев од 09.09.2002. године до исплате. Ставом трећим изреке, обавезане су тужене да тужиоцу солидарно плате укупно 21.385.869,66 динара са законском каматом, на појединачне износе чија су висина и датуми доспећа ближе одређеним овим ставом изреке. Ставом четвртим изреке, одбијен је противтужбени захтев ради ништавости уговора о предаји поседа од 31.10.1977. године и утврђења да тај уговор не производи правно дејство. Ставом петим изреке, усвојен је компензациони приговор тужене Општине Бачка Топола до висине коју тужилац остварује на основу коришћења непокретности у односу на коју постоји право коришћења и располагања ове тужене, а у висини припадајуће закупнине за површину од 33.21.90 м², у износу од 41.390,87 кг пшенице. Ставом шестим изреке, обавезане су тужене да тужиоцу солидарно накнаде трошкове парничног поступка од 1.235.625,00 динара са законском каматом почев од пресуђења до исплате, а ставом седмим изреке обавезан је тужилац да туженој накнади трошкове парничног поступка од 1.306.875,00 динара са законском каматом почев од пресуђења до исплате.

Претходно донетом пресудом Апелационог суда у Новом Саду Гж 1903/16 од 16.03.2017. године, одлучено је о жалбама парничних странака и првостепена пресуда је преиначена тако да је одбијен тужбени захтев којим је тужилац тражио да се тужене обавезу да му, на име правичне накнаде за уступљене некретнине за изградњу земљане бране заливног система Зобнатица са акумулацијом Криваја, земљишта површине од 131ха 38а 55м², њива 1. класе, солидарно плате 21.924.678,50 динара са законском затезном каматом почев од 09.09.2002. године до исплате, као и захтев да се тужене обавезу да му солидарно плате укупно 21.385.869,66 динара са законском каматом на појединачне износе, у износима и са датумима доспећа ближе одређеним у трећем ставу изреке, преиначен је и побијани део одлуке о компензационом приговору, тако што је одбачен компензациони приговор тужене Општине Бачка Топола и преиначена одлука о трошковима парничног поступка, те одлучено да свака странка сноси своје трошкове поступка, док је у преосталом побијаном а непреиначеном делу првостепена пресуда потврђена и одлучено да свака странка сноси трошкове жалбеног поступка.

Пресудом Врховног касационог суда Рев.1448/2017 од 21.06.2018. године одлучено је о ревизији тужиоца, тако што је наведена другостепена пресуда укинута у делу којим је преиначена првостепена пресуда у ставу првом и другом изреке и одбијен тужбени захтев којим је тужилац тражио да се тужене обавезу да му на име правичне накнаде за уступљене некретнине за изградњу земљане бране заливног система Зобнатица са акумулацијом Криваја, земљишта површине од 131ха 38а 55м², њива 1. класе, солидарно плате 21.924.678,50 динара са законском затезном каматом почев од 09.09.2002. године до исплате и предмет је враћен другостепеном суду на поновно одлучивање у том делу, а у осталом делу је ревизија тужиоца одбијена као неоснована.

У поновном поступку донета је пресуда Апелационог суда у Новом Саду Гж 4640/18 од 12.12.2018. године којом је одлучено о жалбама тужених, ставом првим изреке констатовано је да су жалбе делимично усвојене. Ставом другим изреке, наведена првостепена пресуда је потврђена у делу којим су тужене Општина Бачка Топола и Република Србија обавезане да тужиоцу АД „Зобнатица“ из Бачке Тополе солидарно исплате износ од 21.924.678,50 динара са законском затезном каматом почев од 28.11.2011. године до исплате, а ставом трећим изреке преиначена у делу о камати на неведени износ за период од 09.02.2002. године до 22.11.2011. године тако што је

захтев у погледу камате у том делу одбијен. Ставом четвртим изреке, одбијени су захтеви тужених за накнаду трошкова жалбеног поступка.

Против ове правноснажне пресуде донете у другом степену, тужене су изјавиле ревизије због погрешне примене материјалног права, а првотужена и због битне повреде одредаба парничног поступка.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду, применом члана 399. Закона о парничном поступку („Сл. гласник РС“ бр.125/04 и 111/09) и нашао да су ревизије основане.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 361. став 2. тачка 9. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности. Нема ни битне повреде одредаба парничног поступка из члана 361. став 1. овог закона на које првотужена указује. Другостепени суд је прихватио чињенично стање утврђено првостепеном пресудом и изложио своју оцену о правном значају чињеница чија тачност није доведена у питање. Врховни касациони суд не узима у разматрање наводе ревизија изван дозвољених разлога за изјављивање овог ванредног правног лека, применом члана 398. став 1. ЗПП. Одредбом члана 398. став 2. ЗПП изричито је прописано да ревизија не може да се изјави због погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања.

Према утврђеном чињеничном стању, на основу предлога Извршног већа стављеног након размотрене иницијативе Водопривредне организације Сента, Скупштина Општине Бачка Топола донела је решење од 4.11.1975. године, позивом на члан 21. став 1. Закона о експропријацији („Службени лист САНВ“ број 27/72), објављено у Службеном листу Општине Бачка Топола, којим је утврдила да постоји општи интерес за изградњу земљане бране заливног система „Зобнатица“ са акумулацијом Криваја и да се у ту сврху приступи експропријацији земљишта од приватника и административном преносу права коришћења земљишта у друштвеној својини од дотадашњих корисника Општине Бачка Топола и ПД „Зобнатица“, а у корист тада Водопривредне организације „Сента“ из Сенте. Уместо управног поступка административног преноса, тужена Општина Бачка Топола закључила је са ПД „Зобнатица“ 31.10.1977. године уговор о предаји у посед Општини Бачка Топола непокретности означених у решењу о утврђивању општег интереса изградње земљане бране заливног система „Зобнатица“ са акумулацијом Криваја у Бачкој Тополи, које су у поседу ПД „Зобнатица“, а којим је уговорено да се уступиоцу ПД „Зобнатица“ за уступљене непокретности обезбеде друге непокретност у истој површини, након комасације, под условом да у комасационој маси остане нераспоређених непокретности, а уколико се то не постигне, да ће ПД „Зобнатица“ добити правичну новчану накнаду чија ће се висина утврдити у складу са важећим прописима. На тај начин, од ПД „Зобнатица“ одузето је укупно 462ха 54а 58 м² пољопривредног земљишта. У сврху испуњења обавезе Извршно веће Општине Бачка Топола сачинило је Програм од 01.04.1986. године по коме је до 30.09.1986. године из комасационе масе требало издвојити непокретности у замену за земљиште одузето од ПД „Зобнатица“, а у реализацији намењено је земљиште у површини од 154ха 41а 53м², уз пренето право трајног коришћења са Општине Бачка Топола на ПД „Зобнатица“. За разлику која износи 131а 28а 55м² друго земљиште није дато, нити је дата друга врста накнаде у складу са уговором о предаји посуда. Комасација је окончана 1987. године. ПД „Зобнатица“ се обрађало туженој Општини, али је захтев за исплату накнаде у новцу

одбијен, уз образложење да експропријација није спроведена, да Имовинскоправно одељење општине није учествовало у закључењу споразума и да Општина нема никаквих обавеза у вези тражене накнаде. У складу са тим, надлежни орган тужене Општине Бачка Топола је 07.04.1993. године донео закључак, против кога је ПД „Зобнатица“ изјавио жалбу која је одбијена решењем Министарства финансије Републике Србије од 15.03.1994. године.

Овај судски поступак инициран је тужбом поднетом 26.07.1994. године од стране Деоничарског друштва „Зобнатица“ из Бачке Тополе, као тужиоца. У току трајања парничног поступка дошло је прво до разграничења друштвеног од државног пољопривредног земљишта по Закону о претварању друштвене својине на пољопривредном земљишту у друге облике својине. Поступак разграничења је окончан у 2007. години. После извршеног разграничења, према евиденцији РГЗ СКН Бачка Топола из 2007. године, од укупне површине од 2841ха 61а 05м² пољопривредног земљишта, тужиоцу је остало 242ха 54а 61м² или 8,54 %, док је преостала површина или 91,46 % у државној својини и локална самоуправа земљиште издаје у закуп. Након разграничења пољопривредног земљишта у друштвеној својини, дошло је до приватизације привредног друштва у 2018. години. Другостепени суд је у побијаној пресуди пажњу посветио битним чињеницама, којима је поред осталог обухватио и јавно доступне податаке о приватизацији привредног друштва „Зобнатица“ основаног 1946.године, путем закључења уговора о продаји друштвеног капитала методом јавне аукције 16.12.2008. године, којим је преко Агенције за приватизацију продато 70% друштвеног капитала субјекта приватизације, а до 30% од укупног износа друштвеног капитала је пренето на запослене без накнаде.

Другостепени суд је у виду имао да је приватизација спроведена по Закону о приватизацији ("Сл. гласник РС" бр.38/2001 ... и 52/2014, који је био на снази до 13.08.2014. године) и Уредби о продаји капитала и имовине јавном аукцијом ("Сл. гласник РС" бр.52/2005, 91/2007 и 96/2008). Наведеним законом је у чланом 1. и 3. одређено да је предмет приватизације друштвени, односно државни капитал, ако посебним прописима није друкчије одређено, а да се у поступку приватизације може продати имовина и део имовине субјекта приватизације, односно поједини делови субјекта приватизације.

С изнетим у вези, према ставу побијане пресуде тужени нису доказали да је утужено потраживање новчане накнаде за одузето земљиште изузето у уговору о продаји друштвеног капитала или у процени. Другостепени суд је прихватио утврђење да тржишна вредност претходно одузетог земљишта прве класе површине 131ха 28а 55м² износи 21.924.678,50 динара, као и становиште првостепеног суда о основаности тужбеног захтева за исплату овог износа са законском затезном каматом почев од 28.11.2011. године, као дана утврђења висине обавезе пресудом првостепеног суда, па до исплате, али не и за период који томе претходи (у ком делу је захтев за камату одбио, преиначењем првостепене пресуде у делу о камати). При том, другостепени суд је навео разлоге са којих држи да тужилац остварује право на тражену накнаду, односно да тужени имају обавезу да накнаду исплате, почев од тога да продајом друштвеног капитала предузећа није дошло до промене правног субјективитета, да је промењен статус друштвене имовине, али не и друге имовине, имовинских права и потраживања задржаних у неизмењеном статусу, уз констатацију да за конкретно потраживање накнаде за раније одузето земљиште за изградњу бране језерске акумулације, није доказано да је изузето из приватизационе документације, односно

приватизације. Тужена Општина као обвезник давања накнаде по уговору од 31.10.1977. године, својој обавези је само делимично удовољила датим кроз поступак комасације окончане у 1987. години, а одговорна је за целовито испуњење, те по ставу побјане пресуде, диктатом члана 15 и 17.став 1. Закона о облигационим односима дужна је да тужиоцу исплати накнаду за преосталу површину земљишта одузетог у јавном интересу, у обзир узевши да би у противном било нарушено начело једнаке вредности узајамних давања. Имајући у виду уставну гаранцију права на мирно уживање имовине и имовинских права, као и да друштвена својина представља прелазни својински облик, изражен је став да је фактичким депосидерем без формално донетог решења о преносу права коришћења у јавном интересу, тужилац као сопственик земљишта у друштвеној својини лишен права на мирно уживање непокретности и да су по тужиоца наступиле последице по дејству једнаке извршеном преносу права својине са власника на новог имаоца права. По налажењу другостепеног суда, повреда имовинског права тужиоца, у крајњем исходу је резултирала у корист тужене Републике Србије као власника добара од општег интереса, земљане бране заливног система, на основу члана 10. Закона о јавној својини, те стога тужилац има право на заштиту и у односу на тужену Републику Србију због утврђене повреде права на мирно уживање имовине, и то на досуђену накнаду као вид компензације, сагласно члану 58. став 2. Устава РС.

Ревизијама се истиче да обавеза на страни тужених не постоји зато што земљиште није представљало имовину ПД „Зобнатица“, без накнаде му је било додељено само на коришћење. Такође, истиче се да тужилац као странка која сноси терет доказивања, у проведеном поступку није доказао да је у поступку приватизације проценом капитала било обухваћено потраживање накнаде за раније одузето земљиште, односно да је у цену купљеног капитала урачунато и потраживање на име накнаде вредности одузетог земљишта.

По налажењу Врховног касационионог суда, ревизије тужених су основане у указивању да је о основаности тужбеног захтева тужиоца АД „Зобнатица“ из Бачке Тополе за исплату новчане накнаде за земљиште, одлучено погрешном применом материјалног права. У овом поступку, претходно је већ одбијен тужбени захтев тужиоца за накнаду штете у висини закупнине за невраћено земљиште, са становштем ревизијског суда да тужилац не може основано за исте непокретности потраживати и новчану накнаду због њеног изузимања из поседа ПД „Зобнатица“ и накнаду штете у висини изгубљене закупнине, јер би на тај начин остварио обештећење због ускраћеног права на мирно уживање истих непокретности по два основа.

Овде побјаном пресудом, тужиоцу АД „Зобнатица“ досуђена је накнада у висини тржишне вредности пољопривредног земљишта површине 131 ха 38а 55м² којег је ПД „Зобнатица“ лишен у јавном интересу 1977. године, у време када је ово привредно друштво пословало као друштвено пољопривредно предузеће. Уговором установљена обавеза на страни Општине Бачка Паланка да се уступљена већа површина земљишта надомести овом пољопривредном предузећу, делом је испуњена и надомешћена је површина 154ха 41а 53м², пре ступања на снагу Закона о претварању друштвене својине на пољопривредном земљишту у друге облике својине („Службени гласник РС, бр.49/92). Применом принудних прописа уследило је разграничење пољопривредног земљишта у друштвеној својини, а затим приватизација продајом друштвеног капитала субјекта приватизације. Као што приватизација пољопривредног земљишта у државној својини није била могућа, јер је чланом 11. наведеног закона

прописано да је допуштена продаја само пољопривредног земљишта у друштвеној својини, и то под одређеним условима, тако није било могуће ни да се исходује накнада под тржишним условима за земљиште у државној својини чијег је коришћења пређашњи корисник лишен. Приватизацији је подлегао друштвени и државни капитал у предузећима, имовина или део имовине субјекта приватизације или поједини његови делови, према приватизационој документацији. У овом случају, другостепени суд је датим разлозима обухватио меродавне чињенице о начину, времену и пропису по којем је спроведена приватизације привредног друштва, што је налагало да се другачије цени спорно питање о материјалном следбеништву од којег зависи одлука о тужбеном захтеву овде тужиоца.

Тачно је да стоји закључак о постојању процесног следбеништва на страни АД „Зобнатица“ из Бачке Тополе. То, међутим, не значи да постоји и материјално следбеништво за потраживану накнаду вредности земљишта. Упркос томе што је везано за приватизацију, тужилац у ранијој фази поступка изложио схватање о неприхватљивости да се о његовом тужбеном захтеву одлучи само путем правила о негативном терету доказивања прописаног у ставу 2. члана 223. ЗПП, а занемари одредба из става 3., тужилац ни у даљем развоју поступка није доставио приватизациону документацију, иако је јасну представу имао да му се оспорава следбеништво у праву на накнаду за земљиште, коју потражује.

У спроведеном поступку, тужилац није доказао да је у поступку приватизације аукцијском документацијом и проценом вредности друштвеног и државног капитала или имовине било обухваћено потраживање везано за пољопривредно земљиште у површини од 131 ха 38а 55м², раније одузето од друштвеног предузећа као корисника тужилац није доказао да је постао титулар права на накнаду за пољопривредно земљиште наведене површине. Суду није доставио ни сам уговор закључен са Агенцијом за приватизацију. У таквој ситуацији, основа нема закључку да је тужилац чином закључења уговора методом јавне аукције са Агенцијом за приватизацију, стекао право на накнаду коју у парници потражује. Терет доказивања чињеница на којима заснива тужбени захтев, сноси тужилац. Доказивању подлежу позитивне чињенице. Такве су чињенице о обухвату аукцијске документације, која је тужиоцу доступна имајући у виду да је она представљала основ за закључење уговора о продаји друштвеног односно државног капитала. Негативне чињенице не могу се доказивати. Чланом 223. став 2. Закона о парничном поступку прописано је да странка која тврди да има неко право, сноси терет доказивања чињенице која је битна за настанак или остваривање права, ако законом није друкчије одређено. Примена правила о терету доказивања условљена је материјалним правом.

Закон о приватизацији, ("Сл. гласник РС" бр.38/2001 са изменама и допунама) прописао је у члану 10. да се поступак приватизације - продаје друштвеног и државног капитала спроводи методом јавног тендера и јавне аукције. Продаја јавном аукцијом спроводи се на основу аукцијске документације. Садржина аукцијске документације прописана је у члану 15. Уредбе о продаји капитала и имовине јавном аукцијом ("Сл. гласник РС" бр.52/2005, 91/2007 и 96/2008). Садржина програма приватизације прописана је у одредбама чланова од 56. до 58. наведене Уредбе. Доступност уговора страни која иступа као купац прописана је чланом 66. Уредбе. У режиму аукцијске продаје може се наћи друштвена или државна имовина, под условом да је обухваћена аукцијском документацијом. Наведено се једнако односи и на имовинска права везана за комплекс непокретности, проистекла из ранијих располагања друштвеног предузећа,

у каква располагања спада уступање велике површине пољопривредног земљишта у јавном интересу, извршено од стране друштвеног предузећа пре разграничења друштвене имовине и приватизације. Ово стога јер би у противном могла бити прикривена стварна вредност којом се оперира у поступку приватизације. Зато, терет доказивања о обухвату приватизационе документације погађа овде тужиоца АД „Зобнатица“ као привредно друштво са већинским приватним капиталом које је настало у поступку приватизације. Својој доказној дужности тужилац није удовољио, није доказао основаност тужбеног захтева, због чега је његов тужбени захтев ваљало одбити као неоснован. На другачији закључак не утичу чињенице да тужена Општина Бачка Паланка није у целости испунила обавезу преузету при административном преносу права на земљишту, које је искоришћено за изградњу добра у општој употреби и актуелно представља својину тужене Републике Србије.

Пресудом Апелационог суда у Новом Саду Гж.1903/16 од 16.03.2017. године преиначена је првостепена пресуда у делу о трошковима поступка и одлучено да свака странка сноси своје трошкове поступка, што је остало неизмењено у даљем току поступка. Преостало је да се одлучи о трошковима по правним лековима. Према члану 149. став 1. ЗПП тужилац нема право на накнаду трошкова поступка, јер је спор изгубио. Тужилац је дужан да туженима накнади трошкове настале по жалби односно ревизији, у границама опредељених захтева, о чему је овом ревизијском одлуком решено сходно одредабама члана 150. став 2. и 159. став 1. - 4. ЗПП.

На основу члана 405. став 1. и 161. став 2. Закона о парничном поступку, Врхвни касациони суд је одлучио као у изреци.

Председник већа - судија
Божидар Вујичић, с.р.

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић